

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sairaanhoitaja (AMK)

Päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteen haasteet

Carita Rummukainen

Opinnäytetyö, joulukuu 2022

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2022
Sairaanhoitajakoulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Carita Rummukainen

Nimeke
Päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteen haasteet

Toimeksiantaja
Vauvaperheyskirkko, Joensuu, Siun sote

Tiivistelmä

Noin kuudella prosentilla odottavista äideistä on alkoholi-, lääke- tai huumeongelmia. Vuosittain syntyy noin 3500 vauvaa äideille, joilla on ongelmia päihteiden kanssa. Usein äidin päihdeongelmaan liittyy hoitamattomia psykiatrisia häiriöitä ja traumaattisia elämäntapahtumia. Päihteiden käyttö vaikuttaa äidin ja vauvan väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Varhainen vuorovaikutus tarkoittaa kaikkea lapsen ja vanhemman yhdessä tekemistä jo ensimmäisistä vuosista lähtien. Vastasyntyneellä on kyky ja tarve vuorovaikutukseen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteen haasteita. Tutkimuskysymyksenä oli, millaiset tekijät heikentävät päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhdetta. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Joensuun vauvaperheyskirkko. Opinnäytetyön menetelmänä oli kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsaukseen valittiin viisi tutkimusta, jotka analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimukset olivat CINAHL-, Medic- ja PubMed-tietokannoista.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella äidin päihteiden käyttö heikentää äidin ja vauvan välistä vuorovaikutussuhdetta. Tuloksista käyvät ilmi päihteitä käyttävän äidin ja vauvan ongelmallinen vuorovaikutussuhde ja äidin heikentynyt tunneherkkyys. Päihteiden käytön todettiin olevan uhka lapsen kielelliselle kehitykselle. Tuloksista ilmenee myös, että päihteitä käyttävillä äideillä on runsaasti mielenterveysongelmia. Jatkokehitysideana voisi olla opas tai luento aiheesta.

Kieli
suomi

Sivuja 31
Liitteet 2
Liitesivumäärä 6

Asiasanat
raskaus, päihteet, vuorovaikutus, vauvat

THESIS
December 2022
Degree Programme in Nursing

Tikkarinne 9
FI-80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 13 260 600

Author
Carita Rummukainen

Title
Interaction Challenges Between a Substance-Using Mother and Her Baby

Commissioned by
Baby Family Unit, Joensuu, Siun sote

Abstract

Approximately six percent of expectant mothers have problems with alcohol, drugs or substances. Annually, about 3500 babies are born to mothers who have problems with substance abuse. Mother's substance abuse is often associated with untreated psychiatric disorders and traumatic life events. Substance use affects mother-baby interaction. Early interaction refers to all the things the mother and baby do together from early childhood onwards. The newborn has the ability and the need to interact.

The purpose of this thesis, commissioned by Siun sote Baby Family Unit, was to explore what are the factors that impair the interaction between a substance-using mother and her baby. The thesis was carried out as a descriptive literature review. Five studies were chosen from the CINAHL, Medic and PubMed databases and they were analyzed using inductive content analysis.

It was discovered that maternal substance use weakens the interaction between the mother and baby. The results show a problematic relationship between a substance-using mother and baby and a reduced sensitivity of the mother. It was also found that substance use is a threat to the child's linguistic development. Furthermore, the results showed that mothers who use substances have a high incidence of mental health problems. A further development idea could be to compile a guide or give a lecture on the topic.

Language
Finnish

Pages 31
Appendices 2
Pages of Appendices 6

Keywords
pregnancy, intoxicants, interaction, babies

Sisältö

1. Johdanto	5
2. Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymys	6
3. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus opinnäytetyön menetelmänä.....	7
3.1. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	7
3.2. Toimeksiantaja ja lähtötilanne.....	8
3.3. Tiedonhaun kuvaus	8
3.4. Valitun aineiston laadun arviointi	10
3.5. Aineiston analysointimenetelmä	11
4. Tulokset	13
4.1. Johdatus tuloksiin	13
4.2. Äidin ja lapsen vuorovaikutusta heikentävät tekijät.....	13
4.3. Äidin mielenterveysongelmat.....	16
5. Pohdinta.....	17
5.1. Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	17
5.2. Luotettavuus ja eettisyys	19
5.3. Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	21
5.4. Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet.....	22
Lähteet.....	23

Liitteet

- Liite 1   Aineistohaku tietokannoista
- Liite 2   Kirjallisuuskatsauksessa käytetyt tutkimukset

1. Johdanto

On arvioitu, että noin kuudella prosentilla odottavista äideistä on alkoholi-, lääkeli- tai huumeongelmia. Vuosittain syntyy noin 3500 vauvaa äideille, joilla on ongelmia päihteiden kanssa. Ongelmien lisääntyessä vuosien aikana tarvitaan myös lisää erityistarpeita huomioivia hoitopaikkoja äideille ja vauvaperheille. (Andersson 2020.) Tilastojen perusteella voidaan todeta, että Suomessa naisten päihteiden käyttö on kasvanut tasaisesti 1960-luvun lopulta lähtien. Naisten alkoholinkulutus on lähes kuusinkertaistunut vuosien 1968 ja 2008 välillä. Rekisteritietojen sekä väestötilastojen mukaan vuonna 2016 Suomessa kaikista alaikäisistä noin kuudella prosentilla oli joko toisella tai molemmilla vanhemmilla päihdeongelma. (Arponen 2019, 9.)

Äidin päihdeongelmaan liittyy usein hoitamattomia psykiatrisia häiriöitä. Persoonallisuus- ja mielialahäiriöt ovat merkittäviä riskitekijöitä vanhemmuuden ja lapsen kannalta. Vaikeasti päihderiippuvaisilla äideillä on todettu paljon lapsuuden aikaista turvattomuutta sekä traumaattisia elämäntapahtumia. Päihteitä on käytetty helpottamaan yksinäisyyttä ja tyhjyyttä ja käyttämisellä on yritetty estää omat ahdistavat tunteet sekä kokemukset. Äidin päihteiden käyttö on vaarallisinta sikiöaikana sekä pikkulapsi-iässä. (Silvén 2010, 154.) Vauvaan kohdistuvat päihdevauriot voivat näkyä vasta vuosien jälkeen. Vanhempien päihdeongelmalla on kielteisiä vaikutuksia vauvan fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen. Päihteiden käyttäjien vauvat voivat kokea sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja myös kasvuympäristössä. (Arponen 2019, 11.) Pitkän päihdealtistuksen kokenut vauva on vaikeasti hoidettava. Vauvat voivat kokea vieroitusoireita päivien tai viikkojen ajan. Vauvalla voi olla vaikeuksia syömisessä sekä nukkumisessa. Tällainen vauva uuvuttaa äidin nopeasti, jolloin riski laiminlyöntiin on suuri. (Autti-Rämö 2017.)

Varhainen vuorovaikutus pitää sisällään kaikkea vauvan ja vanhemman yhdessä tekemistä sekä kokemista ensimmäisinä vuosina. Jo vastasyntyneellä on kyky ja tarve olla vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksen avulla vauva luo

itselleen kuvaa yhdessä olemisesta. Vauva tarvitsee pysyviä ihmissuhteita hoitaviin aikuisiin. (MLL 2021.)

John Bowlbyn (1988) kiintymyssuhdeteoriassa kiintymyssuhde määritellään emotionaalisesti merkittäväksi suhteeksi, mikä perustuu ihmisen turvallisuuden tunteen takaamiseen. Teorian mukaan pieni lapsi muodostaa tunnesiteen läheisiin ihmisiin. Lapsi saa suhteesta hoivaa, turvaa ja lohtua. Kiintymyssuhde syntyy kokemuksista, joissa lapsi saa olla vuorovaikutuksessa läheisten ihmisten kanssa. Varhaiset ihmissuhteet opettavat sisäisiä malleja läheisyydestä, turvasta ja omasta arvosta. Nämä mallit ohjaavat lasta uusissa tilanteissa sekä kehityshaasteissa. (Silvén 2010, 70,152.)

Vanhemman tunneherkkyys on merkittävä tekijä vauvan ja vanhemman vuorovaikutussuhteen kehittymiselle. Tunneherkkyden avulla vanhempi huomioi ja vastaa vauvan tunnetiloihin. Vanhemman tunneherkkyys luo vauvalle mahdollisuuden ilmaista tunteitaan monipuolisesti ja avoimesti, mikä taas edistää kiintymyssuhteen syntymistä. (Silvén 2010, 152.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteen haasteita. Tavoitteena oli tehdä kirjallisuuskatsaus, joka kuvaa päihteiden käytön aiheuttamia haasteita äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteessa. Opinnäytetyöstä voivat hyötyä alan ammattilaiset sekä päihteitä käyttävät äidit ja heidän läheisensä. Toimeksiantajana oli Joensuun vauvaperheyksikkö.

2. Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata erilaisia päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteen haasteita. Tehtävänä oli tuottaa ajantasainen kirjallisuuskatsaus. Opinnäytetyön tavoitteena oli vastata tutkimuskysymykseen: Millaiset tekijät heikentävät päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhdetta?

3. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus opinnäytetyön menetelmänä

3.1. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus on yksi opinnäytetyön tieteellisistä menetelmistä. Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan kehittää jo olemassa olevaa teoriaa tai rakentaa kokonaan uutta teoriaa. Katsauksen avulla tutkija pystyy arvioimaan teoriaa. Yksi yleisimmistä kirjallisuuskatsauksen muodoista on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. (Salminen 2011.) Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen kuuluu materiaalin hankinta, tekstiaineiston synteesi taulukoiden muodossa sekä analyysi olemassa olevan tutkimuksen arvon ja kontribuution arvioimiseen (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 9.) Tässä menetelmässä on mahdollista kuvata tutkittavaa ilmiötä laaja-alaisesti. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa vielä kahteen eriävään suuntaukseen, jotka ovat narratiivinen ja integroiva katsaus. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla tutkija pystyy luomaan laajan kuvan käsiteltävästä aiheesta sekä kuvailemaan aiheen historiaa ja kehitystä. Voidaan puhua myös narratiivisesta yleiskatsauksesta, minkä avulla tutkija voi tiivistää aiemmin tehtyjä tutkimuksia. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus auttaa tutkitun tiedon ajantasaistamisessa. Integroivalla kirjallisuuskatsauksella pystytään tuottamaan uutta tietoa ja tutkitusta aiheesta. Integroiva kirjallisuuskatsaus kuvaa tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman monipuolisesti. (Salminen 2011.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta ja suuntaukseksi valittiin narratiivinen kirjallisuuskatsaus. Tämä menetelmä vastasi parhaiten toimeksiantajan toiveita. Toimeksiantaja toivoi ajantasaista kirjallisuuskatsausta jo tehdyistä tutkimuksista, joten narratiivinen kirjallisuuskatsaus oli paras menetelmä tämän opinnäytetyön toteuttamiseen.

3.2. Toimeksiantaja ja lähtötilanne

Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Joensuun vauvaperheyksikkö. Yksikön toiminta keskittyy erityisesti vauvaa odottavien perheiden ja 0–3-vuotiaiden lasten sekä heidän vanhempiansa auttamiseen. Yksikkö tutkii ja hoitaa vanhemman ja lapsen varhaista vuorovaikutusta. (Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä 2019.)

Vauvaperheyksikkö auttaa vanhempia ennen vauvan syntymää ja/tai vauvan syntymän jälkeen. Vauvaa odottavien vanhempien kanssa voidaan käsitellä esimerkiksi raskaus- ja synnytyspelkoa, raskauden keskeyttämistä ja edellisiin synnytyksiin liittyviä traumaattisia kokemuksia. Vauvan syntymän jälkeen yksiköstä voi saada tukea esimerkiksi vauvan univaikeuksiin. Vanhemmat voivat saada yksiköstä apua myös psyykkisiin ongelmiin tai vauvan ja vanhemman kiintymyssuhteen ongelmiin. (Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä 2019.)

Vauvaperheyksikkö toivoi ajantasaista kirjallisuuskatsausta liittyen äidin päihteiden käyttöön ja äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteeseen.

Vauvaperheyksikkö tarvitsi kirjallisuuskatsausta meneillään olevaan projektiin liittyen. Kirjallisuuskatsauksesta hyötyvät yksikön työntekijät, sillä he saavat ajantasaista tietoa sekä uusia näkökulmia ja ajatuksia.

3.3. Tiedonhaun kuvaus

Kirjallisuuskatsauksen tekemisessä tulee olla kriittinen kirjallisuutta kohtaan.

Tutkimusten ikää on arvioitava kriittisesti, sillä terveydenhuolto ja sen käyttämä tekniikka kehittyvät nopeasti ja se vaikuttaa myös hoitotyön käytäntöön.

Tiedonhakuja tehdessä tutkimuksia kannattaa rajata ajallisesti, että saadaan käyttöön tuoreimmat tutkimukset. Kirjallisuuskatsaukseen valitaan vain alkuperäislähteitä. Hoitotieteellisiä tietokantoja käyttämällä saadaan luotettavia ja tieteellisiä tutkimuksia kirjallisuuskatsaukseen. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 92, 93, 97.)

Kirjallisuuskatsauksen aineiston haku tehtiin hoitotieteellisistä tietokannoista Medic, PubMed, Cochrane ja Cinahl. Aineistoa haettiin myös Google Scholarista, mutta sen kautta ei löytynyt sopivaa aineistoa.

Kirjallisuuskatsaukseen valittujen aineistojen sisäänottokriteerinä olivat aineiston löytyminen hoitotieteellisestä tietokannasta ja aineiston suomen- tai englanninkielisyys. Tutkimukset saivat olla enintään kymmenen vuotta vanhoja. Sisäänottokriteerinä oli myös ilmainen aineisto. Tutkimukset, jotka olivat yli kymmenen vuotta vanhoja, maksullisia tai muun kuin suomen- tai englanninkielisiä, suljettiin pois. (Taulukko 1.)

Alustavia hakuja tehdessä ilmeni, että tutkimuskysymykseen liittyviä tutkimuksia löytyy vähän. Lähes kaikki tutkimukset olivat englanninkielisiä. Kun tutkimuksia tarkasteltiin paremmin, kävi ilmi, että suurin osa ei vastaa tutkimuskysymykseen. Tutkimusten niukkuuden vuoksi tiedonhaussa käytettiin useita eri tietokantoja sekä paljon erilaisia hakusanoja ja –lausekkeita.

Aineistojen hakuun käytettiin paljon aikaa ja se vaati useita erilaisia hakusanoja sekä -ilmauksia. Hakusanoina käytettiin tutkimuskysymykseen liittyviä termejä. Suomeksi näitä termejä olivat raskaus, päihde, päihteiden käyttäminen, äiti-lapsi, vuorovaikutussuhde ja näiden erilaiset yhdistelmät. Hakuja toteutettiin enemmän englanniksi, jolloin termejä olivat muun muassa mother-infant, drug abuse, mother-baby relationship ja drug addiction sekä näiden erilaiset yhdistelmät. Tiedonhaun prosessia kuvataan tarkemmin liitteessä 1.

Tiedonhaun prosessi oli pitkä ja se vaati paljon aikaa ja vaivaa. Huolimatta siitä, että hakuja tehtiin todella paljon ja monin eri keinoin, oli todella haastavaa löytää tutkimuskysymykseen vastaavia aineistoja. Haasteena tiedonhaussa oli myös aineiston etsiminen englanniksi. Englanninkieliset aineistot olivat sisällöltään hankalia, mikä vaati enemmän aikaa ja perehtymistä. Hakujen jälkeen kirjallisuuskatsaukseen valikoitui viisi tutkimusta, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen. Neljä tutkimusta on englanninkielisiä ja yksi suomenkielinen.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaistu vuosien 2012-2022 välillä	Julkaistu ennen vuotta 2012
Aineisto löytyy hoitotyön tieteellisestä tietokannasta	Aineisto ei löydy hoitotyön tieteellisestä tietokannasta
Suomen- tai englanninkielinen aineisto	Muu, kuin suomen- tai englanninkielinen aineisto
Ilmainen aineisto	Maksullinen aineisto

Taulukko 1. Tutkimusten sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

3.4. Valitun aineiston laadun arviointi

Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimusartikkelit tulee arvioida soveltuvien arviointikriteerien avulla. Arvioinnin tarkoituksena on kuvata ja määritellä artikkelien tulosten luotettavuutta. Arviointikriteerejä on useita. Vähintään kahden henkilön tulisi suorittaa tutkimusartikkelien arviointi. Tällä tavalla kaksi ihmistä arvioi tutkimukset itsenäisesti ja saadut tulokset verrataan keskenään. Tämä kuitenkin usein jää tekemättä yksin tehtävässä opinnäytetyössä. Tutkija syventyy pätevyyden eli validiteetin, kliinisen merkittävyyden ja yleistettävyyden arvioimiseen. (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 67.)

Tutkimusten laadun arvioinnissa käytettiin JBI arviointikriteeristöjä, jotka Hotus eli Hoitotyön tutkimussäätiö on suomentanut (Hotus 2022). Arviointikriteeristö valittiin jokaisen tutkimusartikkelin kohdalla erikseen tutkimusmenetelmän perusteella. Tähän kirjallisuuskatsaukseen valikoituneiden tutkimusten laadun arviointiin käytettiin JBI:n kvasikokeellisen tutkimuksen arviointikriteeristöä. Kaikki viisi tutkimusta olivat tutkimusmenetelmältään samankaltaisia, joten ne pystyttiin arvioimaan samalla arviointikriteeristöllä. Arviointikriteeristön avulla parhaat pisteet (9/9) sai Siqveland & Moe (2014) tutkimus. Alhaisimmat, mutta kuitenkin hyvät pisteet sai (7/9) Flykt, Belt & Punamäki (2021) tutkimus. Muut valikoidut tutkimukset saivat (7/8) tai (8/9) pistettä. Kaikki tutkimukset todettiin

luotettaviksi. Tässä pitää kuitenkin huomioida arvioijan ensikertalaisuus sekä se, että arvioijia oli vain yksi.

3.5. Aineiston analysointimenetelmä

Kirjallisuuskatsauksen aineiston analyysin tarkoituksena on järjestää ja tehdä yhteenvetoa tutkimusten tuloksista. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa kuvataan tutkimusten tärkeää sisältöä, kuten kirjoittajat, julkaisuvuosi ja tutkimuksen tarkoitus. Analyysin toinen vaihe käsittää tutkimusten yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien etsimisen, ryhmittelyn ja vertailun. Erityisen tärkeää on lukea tulososa ja johtopäätökset. Kolmannessa vaiheessa muodostetaan vertailun kautta löytyneistä yhtäläisyyksistä ja eroavaisuuksista kokonaisuus eli synteesi. Havainnollistamiseksi käytetään taulukoita ja kuvioita. (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 30-31.)

Opinnäytetyön analyysi tapahtui sisällönanalyysina. Tällä menetelmällä saadaan tutkittavasta ilmiöstä, eli raskauden aikaisen päihteiden käytön vaikutuksista äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteeseen, tiivistetty ja selkeä kuvaus. Sisällönanalyysin avulla voi analysoida erilaisia dokumentteja, kuten kirjoja, artikkeleita ja raportteja. Sisällönanalyysin avulla kerätty tieto saadaan järjestettyä johtopäätöksiä varten. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.) Laadullinen analyysi voidaan jakaa induktiiviseen ja deduktiiviseen analyysiin. Deduktiivinen analyysi tarkoittaa teorialähtöistä sisällönanalyysia. Induktiivinen analyysi taas tarkoittaa aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Induktiivisen analyysin avulla tutkija voi yhdistellä käsitteitä ja tällä tavoin saada vastauksen tutkimuskysymykseen. Induktiivisen analyysin voi jakaa kolmeen vaiheeseen, jotka ovat aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin induktiivista analyysia.

Tässä opinnäytetyössä sisällönanalyysia lähdettiin tekemään luokittelun avulla. Tutkimuksista valitut alkuperäisilmaukset pelkistettiin. Pelkistetyistä ilmauksista saatiin luotua alaluokka, yläluokka ja pääluokka. Luokittelun avulla saatiin

vastaus tutkimuskysymykseen. Taulukosta 2 näkee, kuinka tutkimuskysymykseen liittyvät aiheet on luokiteltu pääluokkaan saakka. Samaa keinoa käyttäen analysoitiin kaikki tutkimuskysymykseen liittyvät ilmaukset.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Heillä oli enemmän vuorovaikutus-ongelmia lapsen kanssa sekä vauva- että kouluiässä.	Vuorovaikutus ongelmat lapsen kanssa.	Ongelmat vuorovaikutuksessa lapsen kanssa.	Vuorovaikutus ongelma.	Äidin ja vauvan vuorovaikutussuhdetta heikentävä tekijä.
Heillä oli lapsen 4 kuukauden iässä enemmän ongelmia vuorovaikutuksessa vauvan kanssa kaikilla osa-alueilla.	Lapsen 4 kuukauden iässä ongelmat vuorovaikutuksen kaikilla osa-alueilla.	Ongelmat vuorovaikutuksen kaikilla osa-alueilla.		
The children born to mothers with substance abuse problems scored significantly lower on expressive language than the children born to comparison mothers.	Päihteitä käyttävän äidin lapset saivat huomattavasti vähemmän pisteitä ns. ilmeikkästä vuorovaikutuksesta, kuin verrokkit.	Heikentynyt ilmeiden näyttäminen vuorovaikutuksessa.		
Postnatal mother-baby interactions were generally weak.	Äidin ja vauvan vuorovaikutus oli yleisesti heikkoa.	Heikko vuorovaikutus äidin ja vauvan välillä.		

Taulukko 2. Esimerkki sisällönanalyysistä.

4. Tulokset

4.1. Johdatus tuloksiin

Kirjallisuuskatsaukseen valikoitui viisi tutkimusta. Kaksi tutkimuksista on tehty Norjassa ja kolme tutkimuksista on tehty Suomessa. Yksi tutkimus oli kirjoitettu suomen kielellä ja muut neljä olivat englannin kielisiä. Tutkimukset ovat julkaistu vuosien 2012-2021 välillä.

Tutkimuskysymykseen, millaiset tekijät heikentävät päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhdetta, on mahdollista vastata analysoitujen aineistojen kautta. Analysoinnin tuotoksena löytyi kaksi pääluokkaa ja seitsemän yläluokkaa. Ensimmäinen pääluokka on äidin ja lapsen vuorovaikutusta heikentävät tekijät, joka jakautuu neljään yläluokkaan; vuorovaikutusongelmat, äidin tunneherkkyyden ongelmat, lapsen reagoimattomuuden ja aloitteellisuuden ongelmat sekä lapsen kielellisen kehityksen ongelmat. Toinen pääluokka on äidin mielenterveysongelmat, joka jakautuu kolmeen yläluokkaan; mielialaoireilu, psykoottinen oireilu ja muu psyykinen oireilu.

4.2. Äidin ja lapsen vuorovaikutusta heikentävät tekijät

Tutkimuksista käy ilmi, että päihteiden käyttö raskauden aikana heikentää äidin ja vauvan välistä vuorovaikutussuhdetta. Vuorovaikutussuhdetta heikentäviä tekijöitä ovat vuorovaikutuksen ongelmat, äidin tunneherkkyyden ongelmat, lapsen reagoimattomuuden ja aloitteellisuuden ongelmat sekä lapsen kielellisen kehityksen ongelmat. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Äidin ja vauvan vuorovaikutussuhdetta heikentävät tekijät.

Vuorovaikutussuhde päihteitä käyttävän äidin ja vauvan välillä on heikentynyt (Flykt, Belt & Punamäki 2021; Haabrekke, Siqveland, Smith, Wentzel-Larsen, Walhovd & Moe 2015, 710; Isosävi, Flykt, Belt, Posa, Kuittinen, Puura & Punamäki 2016, 410; Pajulo, Pyykkönen, Kalland, Sinkkonen, Helenius, Punamäki & Suchman 2012, 9; Siqveland & Moe 2014, 414). Päihteitä käyttävillä äideillä todettiin ongelmia vuorovaikutuksessa vauvan kanssa kaikilla edellä mainituilla osa-alueilla vauvan ollessa neljän kuukauden ikäinen. Vuorovaikutusongelmat jatkuivat kouluikään saakka. Kouluikäisillä lapsilla todettiin tarkkaavuus- sekä mielenterveysoireita. (Flykt ym. 2021.) Vauvoilla todettiin ongelmia aloitteellisuudessa sekä reagoimattomuudessa (Flykt ym. 2021). Jopa 45 % äiti-vauva-pareista sai korkeat pisteet reagoimattomuudesta (Pajulo ym. 2012, 9).

Siqvelandin ja Moen (2014) tutkimuksessa oli kolme kohderyhmää: hoitolaitoksessa raskaana olevat päihteitä käyttävät äidit ($n = 37$), lasten psykiatriselle poliklinikalle saapuneet raskaana olevat äidit ($n = 25$) ja neuvolassa käyvät äidit ($n = 30$). Päihteitä käyttävien äitien ryhmässä todettiin olevan kaikista heikoin vuorovaikutussuhde. Äidin tunteellinen osallistuminen (maternal affective involvement) sai matalimmat pisteet päihteitä käyttävien ryhmässä. Päihteitä käyttävien äitien vauvat näyttivät vähiten kiintymystä ja tunteita. He olivat myös lääketieteellisesti haavoittuvaisia. Vaikka äitejä valvottaisiin raskauden aikana, on mahdollista, että sikiö altistuu niin sanotuille

vastoinkäymisille, kuten päihteille, tupakalle, stressille sekä mielenterveysongelmille. Usein sikiö altistuu edellä mainituille vastoinkäymisille jo ennen raskautta tai ensimmäisen kolmanneksen aikana. Vaarantunut raskaus saattaa tehdä vauvoista vaikeampia säädellä ja se myös luo haasteita vuorovaikutukseen. (Siqueland & Moe 2014, 410-416.)

Tunneherkkyiden avulla äidit huomaavat ja vastaavat vauvan tunteisiin ja tarpeisiin (Isosävi ym. 2016, 395). Äidin heikentynyt tunneherkkyys vaikuttaa negatiivisesti vuorovaikutussuhteeseen (Flykt ym. 2021; Haabrekke ym. 2015, 703; Pajulo ym. 2012, 2).

Päihteitä käyttävien tai niitä aiemmin käyttäneiden äitien on todettu olevan vähemmän tunneherkkiä vuorovaikutuksessa vauvansa kanssa (Haabrekke ym. 2015, 703). Yksi syy äidin päihteiden käytölle voi olla traumaattisten tapahtumien tukahduttaminen, mikä taas vähentää äidin tunneherkkyttä. Heikentynyt tunneherkkyys aiheuttaa haasteita kahdenkeskisessä vuorovaikutuksessa vauvan kanssa ja voi tehdä vauvasta sosiaalisesti sulkeutuneen. (Siqueland & Moe 2014, 416.)

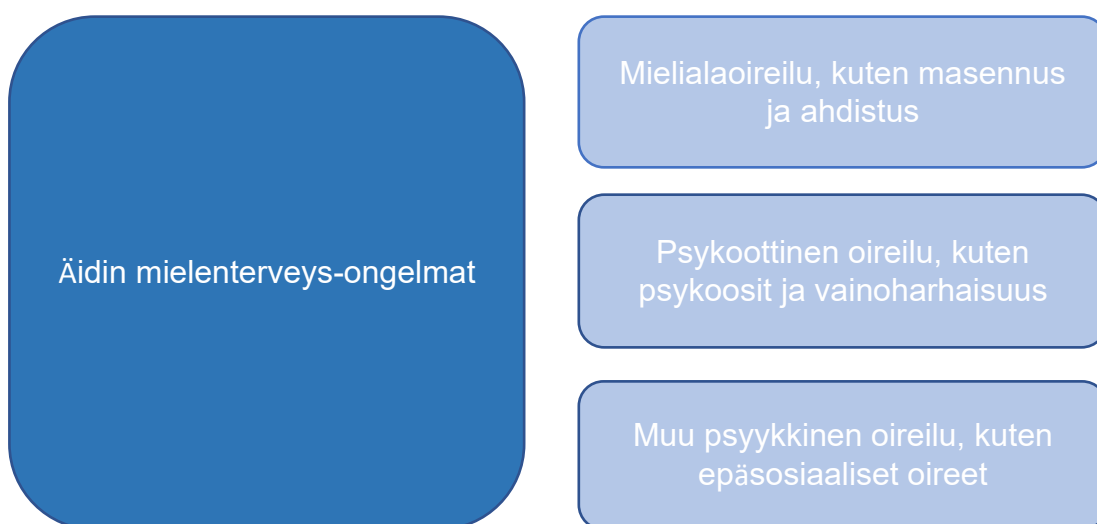
Äidin päihteiden käytön todettiin uhkaavan lapsen kielellistä kehitystä.

Päihteiden käyttö ei kuitenkaan ole yksinään syy kielellisen kehityksen vaarantumiselle, sillä se on myös monen muun tekijän summa.

Äidin psykiatrinen oireilu, kuten synnytyksen jälkeinen masennus, epävakaat persoonallisuushäiriöt sekä epäsosiaaliset oireet vaikuttavat lapsen kielelliseen kehitykseen. Muita tekijöitä, jotka vaikuttavat lapsen kielelliseen kehitykseen ovat esimerkiksi sosioekonominen asema, yksinhuoltajuus ja alempi koulutustaso. Päihteitä käyttävän äidin lapset saivat merkittävästi matalammat pisteet eleikkäästä vuorovaikutuksesta. Päihteiden käyttö voi johtaa äidin ennalta-arvaamattomaan käytökseen, mikä voi olla uhka lapsen ja äidin väliselle vuorovaikutukselle. Ennalta-arvaamaton käytös voi estää vauvaa äännelemästä ja ilmaisemasta tarpeitaan. (Haabrekke ym. 2015, 706-711.)

4.3. Äidin mielenterveysongelmat

Tutkimuksista käy ilmi, että raskauden aikana päihteitä käyttävillä äideillä on runsaasti mielenterveysongelmia. Pinnalle nousee erityisesti päihteitä käyttävien äitien mielialaoireilu, psykoottinen oireilu ja muu psyykkinen oireilu, kuten epäsosiaaliset oireet. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Äidin mielenterveys-ongelmat.

Useat tutkimukset todistavat, että äidin samanaikaiset päihde- sekä mielenterveysongelmat vaikuttavat heikentävästi äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteeseen. Tutkimuksissa on todettu, että esimerkiksi masentuneilla äideillä on heikentynyt kyky tulkita vauvan tarpeita. (Siqueland & Moe 2014, 417.) Vaikka äidit olisivat hakeneet apua päihdeongelmaan, samanaikaiset mielenterveysongelmat ja stressi vanhemmuudesta ovat vahvasti läsnä, mikä vaikuttaa huolenpitoon. Äidit, jotka ovat käyttäneet tai käyttävät parhaillaan päihteitä ja kärsivät mielenterveysongemista, kokevat huolenpidon haastavana tehtävänä. Tämä voi näkyä äidin julmana käyttäytymisenä vauvaa kohtaan. (Haabrekke ym. 2015, 703.)

Päihteitä käyttävät äidit kokevat paljon mielialaoireilua, kuten masennusta ja ahdistusta (Flykt ym. 2021; Pajulo ym. 2012, 8). Yli puolet äideistä koki

masennuksen oireita ennen synnytystä (Pajulo ym. 2012, 8). Mielialaoireilun lisäksi äideillä todettiin myös psykoottista oireilua. Synnytyksen jälkeen äidit kokivat vainoharhaisuutta sekä psykooseja. (Pajulo ym. 2012, 9.) Vakavat mielenterveyshäiriöt, mukaan lukien psykoottiset häiriöt, ovat runsaampia päihteitä käyttävillä äideillä kuin verrokeilla (Flykt ym. 2021). Äideillä todettiin myös vihamielisyyttä (Isosävi ym. 2016, 392).

Tutkimuksista nousivat esille myös äitien kokemat traumat (Isosävi ym. 2016, 402; Pajulo ym. 2012, 8). Suurin osa äideistä kertoi kokeneensa jonkin traumaattisen tapahtuman elämänsä aikana. Äidit kertoivat kokeneensa muun muassa fyysistä ja henkistä väkivaltaa sekä laiminlyöntiä. (Pajulo ym. 2012, 9.) Traumaattiset kokemukset ovat huomattavasti yleisempiä päihteitä käyttävillä äideillä verrattuna verrokkeihin. Päihteitä käyttävät äidit ovat todennäköisemmin kokeneet monia traumaattisia kokemuksia sekä menetyksiä elämänsä aikana. Monet traumat aiheuttavat monimutkaisemman ja vakavamman traumatisoitumisen. Usein traumat ovat käsittelemättömiä. (Isosävi ym. 2016, 402.)

Epäsosiaaliset sekä epävakaat oireet ovat erityisen yleisiä päihteitä käyttävillä äideillä. Päihteitä käyttävien äitien ryhmästä 30 % koki epäsosiaalisia oireita. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu äidin epäsosiaalisten oireiden sekä persoonallisuushäiriöiden vaikutus vauvan käytökseen. Äidin epäsosiaaliset ja epävakaat oireet luovat vauvalle ennalta-arvaamattoman kasvu ympäristön. (Haabrekke ym. 2015, 703, 707.)

5. Pohdinta

5.1. Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaiset tekijät heikentävät päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhdetta. Ammattikorkeakoulun kirjallisuuskatsauksen ohjeen mukaisesti aihealueeseen ei etsitty etukäteen

laajaa teoriataustaa, mutta tutkimuksista saadut tulokset vastasivat sitä tietoa, mitä on esitetty lyhyesti opinnäytetyön johdanto-osiossa.

Kirjallisuutta aiheesta löytyi niukasti tutkimuskysymyksen rajauksen vuoksi. Aiheen ympäriltä löytyi paljon tietoa, mutta juuri päihteiden käytön vaikutuksia vuorovaikutussuhteeseen oli tutkittu vähän. Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimukset olivat hyvin samankaltaisia keskenään eivätkä niiden tutkimustulokset juurikaan eronneet toisistaan.

Kaikissa viidessä tutkimuksessa tulivat esille äidin ja vauvan väliset vuorovaikutusongelmat. Tuloksista näki selvästi, kuinka paljon ongelmia äidin päihteiden käyttö tuo vuorovaikutussuhteeseen.

Päihteitä käyttävillä äideillä oli samanaikaisesti myös mielenterveysongelmia, mikä on merkittävä riskitekijä äidin ja vauvan väliselle vuorovaikutussuhteelle sekä myös vauvan kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Myös Silvén (2010) toteaa päihde- ja mielenterveysongelmien samanaikaisuuden.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että päihteitä käyttävillä äideillä on usein taustalla käsittelemättömiä traumoja. Nämä tulokset ovat verrattavissa Silvéniin (2010) teoriaan, jossa todetaan päihteitä käyttävillä äideillä olevan paljon lapsuuden aikaista turvattomuutta sekä traumaattisia elämäntapahtumia. Silvéniin mukaan äidit voivat käyttää päihteitä helpottamaan traumojen aiheuttamia tunteita, kuten ahdistusta. Myös Siqvelandin & Moen (2014) tutkimuksessa todetaan päihteiden käytön yhteys traumoihin. Tutkimuksen mukaan äidit yrittävät päihteiden käytöllä tukahduttaa traumaattisia tapahtumia.

Tuloksissa ilmeni myös muita haasteita, jotka monesti kulkevat käsi kädessä äidin päihteiden käytön kanssa. Isosävin ym. (2016) tutkimuksessa tuotiin esille päihteitä käyttävien äitien nuori ikä, yksinhuoltajuus, alhainen koulutustaso sekä taloudelliset ongelmat. Päihteitä käyttävien äitien lapsien sijoittaminen kodin ulkopuolelle on yleistä (Flykt ym. 2021; Pajulo ym. 2012, 8). Tulosten mukaan päihteitä käyttävillä äideillä voi olla heikompi sosioekonominen asema. Köyhyys sekä päihteiden käyttö voivat yhdessä tehdä lapsen kasvuympäristöstä uhkaavan ja pelottavan, minkä vuoksi lapsi saattaa päätyä sijoitettavaksi kodin

ulkopuolelle. Toisaalta lapsien sijoittaminen on vaikea asia sekä lapselle itselleen, että hänen äidilleen.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella voidaan todeta, että päihteitä käyttävillä äideillä on useita samanaikaisia ongelmia, jotka vaikuttavat heikentävästi äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteeseen. Äidin päihteiden käyttö on haastava ja monimutkainen ongelma. Se vaikuttaa äidin ja vauvan sekä myös heidän läheistensä hyvinvointiin. Siksi olisi tärkeää tutkia vielä enemmän äitien päihteiden käyttöä, varhaista tunnistamista sekä hoitoa.

5.2. Luotettavuus ja eettisyys

Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta voidaan arvioida laadullisen opinnäytetyön kriteerien avulla. Puusa & Juuti (2020) ovat määritelleet kolme käsitettä, jotka ohjaavat laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointia. Nämä kolme käsitettä ovat luotettavuus, uskottavuus ja eettisyys. Käsitteet kytkeytyvät toisiinsa. Luotettavuus tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että tutkija perustelee uskottavasti, että hän on kyennyt valitsemaan oikeanlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä tutkimuskysymyksen ratkaisemiseen ja tutkimuksen toteuttamiseen. Uskottavuus tarkoittaa sitä, miten tutkimusta lukeva yleisö hyväksyy tutkimuksen tulokset todeksi. Yleisön tulee luottaa siihen, että aineisto on kerätty asianmukaisesti ja analysoitu huolellisesti. Eettisyys taas tarkoittaa sitä, että tutkija on koko ajan noudattanut eettisiä periaatteita. Tutkimus pyrkii saamaan aikaan hyviä asioita kohderyhmälleen. (Puusa & Juuti 2020, luku 5.)

Tämän opinnäytetyön uskottavuutta lisäsi tutkijan huolellinen perehtyminen aiheeseen ja saatujen tulosten kuvaaminen mahdollisimman selkeästi. Myös sisällönanalyysi kuvattiin niin, että lukijalle selviää miten analyysi on tehty.

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa positiivisesti se, että tutkija kertoo tarkasti tutkimuksen eri vaiheista. Toinen luotettavuutta lisäävä tekijä on useiden aineistojen etsiminen tutkimusaiheesta. (Puusa & Juuti 2020, luku 5.) Näiden lisäksi tässä opinnäytetyössä luotettavuutta lisäsi se, että

kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusten luotettavuutta arvioitiin JBI:n arviointikriteeristöllä. Tutkimukset olivat peräisin luotettavista tietokannoista. Tämän opinnäytetyön luotettavuutta heikensi se, että arvioijia on vain yksi.

Opinnäytetyössä noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2012) ”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely” ohjeistusta. Ohjeistuksen mukaan hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu eettisesti vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen noudattaminen. Ohjeissa kuvataan myös, että tutkijoiden ja tieteellisten asiantuntijoiden tulee noudattaa muun muassa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta koko tutkimusprosessin ajan. (TENK 2012.) Nämä ohjeet toteutuivat tässä opinnäytetyössä.

Tutkijan tulee käyttää eettisesti kestäviä sekä tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia menetelmäkeinoja tutkimuksessaan. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös muun muassa hyvin suunniteltu, toteutettu ja raportoitu tutkimus. Tutkijan tulee huomioida, että tutkimussuunnitelma on laadukas. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150.) Tämän opinnäytetyön prosessiin kuului huolellisesti tehty opinnäytetyönsuunnitelma, minkä avulla lopullinen opinnäytetyö saatiin toteutettua ja raportoitua.

Hyvästä tieteellisestä käytännöstä sekä sen toteutumisesta on vastuussa yksin tutkimuksen tekijä. Myös tutkimusryhmä sekä tutkimusyksikön johtaja vastaavat tutkimuksen hyvän tieteellisen käytännön toteutumisesta. Toisin sanoen, myös opettajat ovat vastuussa oppilaidensa tekemistä päätöksistä, jotka koskevat eettisiä kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 151.)

Opinnäytetyön tarkistusvaiheessa huomattiin, että opinnäytetyön nimi ja tutkimuskysymys eivät vastanneet opinnäytetyön tuloksia. Nimi ja tutkimuskysymys muotoiltiin uudestaan siten, että ne tukevat ja vastaavat opinnäytetyöstä saatuihin tuloksiin.

5.3. Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön prosessi alkoi opinnäytetyön aiheen pohtimisella tammikuussa 2022. Halusin toteuttaa opinnäytetyön itselle mielenkiintoisesta aiheesta, josta myös hyötyisin ammatillisesti. Minua kiinnostivat aiheet, jotka liittyivät äitiyteen sekä mielenterveys- ja päihdeongelmiin. Lähdin etsimään toimeksiantajaa Joensuun L-talosta, joka koostuu erilaisista psykiatrian osastoista. Toiveideni perusteella minut ohjattiin vauvaperheyksikön puheille, josta sain toimeksiannon. Tutkimuskysymys tuli minulle suoraan toimeksiantajalta. Aihe ja tutkimuskysymys olivat minulle mieluisia ja otin ne mielelläni vastaan. Kirjallisuuskatsaus opinnäytetyön menetelmänä oli minulle uusi, mutta otin sen positiivisena haasteena.

Opinnäytteen tekeminen oli pääosin itsenäistä. Prosessia tuki paljon opinnäytetyön ohjaukset. Osallistuin lähes jokaiseen opinnäytetyön ohjaukseen, sillä kaipasin opettajien näkökulmia opinnäytteeseeni. Ohjaavat opettajat antoivat säännöllisesti palautetta opinnäytteestä, joiden avulla sain itse uusia näkökulmia ja ajatuksia raporttiini.

Aloitin opinnäytetyön tekemisen tammikuussa 2022. Tammikuusta lähtien opinnäyte on edennyt pienissä osissa. Opinnäytetyön suunnitelma valmistui toukokuussa 2022. Opinnäytteen työstäminen jatkui elokuussa 2022, jolloin aloitin tiedonhaun tekemisen ja valittujen tutkimusten analysoinnin. Tavoitteena on saada opinnäytetyö valmiiksi joulukuun 2022 mennessä.

Tiedonhaku oli koko prosessin haastavin osuus. Sopivien tutkimusten löytäminen tuntui mahdottomalta ja se vaati monia tiedonhakuja monissa tietokannoissa. Tutkimusten analysointi vei myös paljon aikaa. Sisällönanalyysi tuli minulle uutena asiana, joten se vaati perehtymistä. Sain myös yksilöohjausta liittyen sisällönanalyysiin. Pohdinnan kirjoittaminen oli haastavaa uudistetun kirjallisuuskatsauksen ohjeen vuoksi. Vanhan ohjeen mukaan kirjallisuuskatsaukseen kuuluu laaja teoriapohja. Tällä hetkellä teoriapohjaa ei tule ollenkaan. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kirjallisuuskatsauksesta saatuja tuloksia ei voitu peilata muuhun teoriapohjaan, kuin johdannossa

olevaan teoriaan. Uskon, että pohdinnasta olisi saanut kattavamman, jos olisi ollut mahdollista peilata tuloksia jo olemassa olevaan teoriaan.

Loppujen lopuksi koen, että opinnäytetyön prosessi on onnistunut.

Kirjallisuuskatsaus toteutui onnistuneesti ja pystyin vastaamaan parhaani mukaan tutkimuskysymykseen. Prosessi opetti minulle muun muassa teknistä osaamista, tiedonhakua ja tutkimusten analysointia. Opin myös paljon uutta päihteitä käyttävän äidin ja hänen lapsensa vuorovaikutussuhteesta. Oppimiani tietoja voin hyödyntää esimerkiksi psykiatrian osastoilla tai neuvolassa. Koen siis ammatillisen osaamiseni kehittyneen opinnäytetyöprosessin aikana.

5.4. Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Tätä opinnäytetyötä voivat hyödyntää ammattilaiset ja päihteitä käyttävät äidit sekä kaikki aiheesta kiinnostuneet. Ammattilaiset voivat saada uusia näkökulmia ja ajatuksia aiheeseen. Päihteitä käyttävät äidit saavat tästä opinnäytetyöstä tietoa siitä, millaisia haasteita päihteiden käyttäminen tuo äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteeseen. Opinnäytetyön ennaltaehkäisevää näkökulmaa voisi hyödyntää esimerkiksi neuvolassa, missä on mahdollista vaikuttaa äidin päihteiden käyttöön jo varhain.

Opinnäytetyön jatkokehitysideana voisi olla opas päihteitä käyttäville äideille. Opasta voisi hyödyntää myös neuvolassa. Toinen jatkokehitysidea voisi olla esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille kohdennettu luento aiheesta.

Lähteet

- Andersson, M. 2020. Hoitoa ja tukea odottavien äitien ja vauvaperheiden päihdeongelmiin. Päihdelinkki.
<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteet-ja-perhe/hoitoa-ja-tukea-odottavien-aitien-ja-vauvaperheiden>. 4.4.2022.
- Arponen, A. 2019. Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palvelut vuonna 2018. Nykytila ja kehittämissuhteet. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Työpöytä 31/2019.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138942/URN_ISBN_978-952-343-411-0.pdf. 4.4.2022.
- Autti-Rämö, I. 2017. Raskaus ja päihteet. Päihdelinkki.
<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteiden-kayton-erityisryhmia/raskaus-ja-paihteet>. 4.4.2022.
- Flykt, M., Belt, R. & Punamäki, R.-L. 2021. Raskaudenaikainen huumeriippuvuus heijastuu äidin hyvinvointiin ja lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen. *Lääkärilehti* 76 (37), 1964–1972.
<https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/raskaudenaikainen-huumeriippuvuus-heijastuu-aidin-hyvinvointiin-ja-lapsen-sosioemotionaaliseen-kehitykseen/>. 18.8.2022.
- Haabrekke, K., Siqveland, T., Smith, L., Wentzel-Larsen, T., Walhovd, K., & Moe, V. 2015. Mother-Child Interaction and Early Language Skills in Children Born to Mothers with Substance Abuse and Psychiatric Problems. *Child Psychiatry & Human Development*, 46(5), 702–714.
<https://doi.org/10.1007/s10578-014-0512-0>. 31.8.2022.
- Hotus. Hoitotyön tutkimussäätiö. 2022. Tutkimusten arviointikriteeristö (JBI). <https://www.hotus.fi/jbin-kriittisen-arvioinnin-tarkistuslistat/>. 5.4.2022.
- Isosävi, S., Flykt, M., Belt, R., Posa, T., Kuittinen, S., Puura, K., & Punamäki, R.-L. 2016. Attachment representations among substance-abusing women in transition to motherhood: implications for prenatal emotions and mother–infant interaction. *Attachment & Human Development*, 18(4), 391–417.
<https://doi.org/10.1080/14616734.2016.1151904>. 5.9.2022.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- MLL. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2021. Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/>. 4.4.2022.
- Pajulo, M., Pyykkönen N., Kalland M., Sinkkonen J., Helenius H., Punamäki RL., Suchman N. 2012. Substance-abusing mothers in residential treatment with their babies: Importance of pre- and postnatal maternal reflective functioning. *Infant Ment Health J.* 33(1), 70–81. doi: 10.1002/imhj.20342. 31.8.2022.
- Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymä. Siun sote. 27.9.2019. Elämän alkutaival on se kaikkein tärkein – Pohjois-Karjalan keskussairaalan vauvaperheyksikkö juhlii 20

- toimintavuottaan. <https://www.siunsote.fi/-/elaman-alkutaival-on-se-kaikkein-tarkein-pohjois-karjalan-keskussairaalan-vauvaperheyksikko-juhlii-20-toimintavuottaan>. 25.1.2022.
- Puusa, A. & Juuti, P, 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus Oy. E-kirja. Finna. 17.3.2022.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. 26.1.2022.
- Silvén, M. 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva kustannus.
- Siqveland, T.S. & Moe, V. 2014. Longitudinal development of mother-infant interaction during the first year of life among mothers with substance abuse and psychiatric problems and their infants. *Child Psychiatry & Human Development*. 45(4), 408–421. <https://doi.org/10.1007/s10578-013-0411-9>. 31.8.2022.
- Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. *Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja 73 (2)*, 9. 14.3.2022.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 13.3.2022.

Aineistohaku tietokannoista

Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Löytyneet	Valitut tutkimukset
Cinahl	Mother-infant AND illicit drug use or illicit drugs or opioids or substance abuse or substance misuse or substance dependance	Publication date 2012-2022 Limit to Full Text Cinahl with Full text AND Academic Search Premier	97	1
	Mother infant bonding or mother child relation or mother infant connection or mother child attachment AND substance abuse or substance use or drug abuse or drug addiction or drug use	Publication date 2015-2022 Limit to Full Text Cinahl with Full text AND Academic Search Premier	147	1
	Maternal substance abuse AND infant	Publication date 2012-2022 Limit to Full Text Cinahl with Full Text	4	1

Medic	Raskaus JA Päihde	Vain kokotekstit	1	1
Pubmed	Substance abusing mothers AND mother-baby relationship	Results by years 2012-2022 Free full text	1	1
Cochrane	Mother-infant AND substance abuse	Results by years 2012-2022	10	0

Kirjallisuuskatsauksessa käytetyt tutkimukset

Tekijät, tutkimus	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto	Tutkimuksen keskeiset tulokset	Tutkimuksen luotettavuuden ja laadun arviointi
<p>Flykt, M., Belt, R. & Punamäki, R-L. 2021. Raskaudenaikainen huumeriippuvuus heijastuu äidin hyvinvointiin ja lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen. Lääkärilehti 17.9.2021, 37/2021 vsk 76s. 1964 – 1972 https://www.laakarilehti.fi/tieteesa/alkuperaistutkimukset/raskaudenaikainen-huumeriippuvuus-heijastuu-aidin-hyvinvointiin-ja-lapsen-sosioemotionaaliseen-kehitykseen/</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia äidin huumeriippuvuuden lyhyt- sekä pitkäaikaisvaikutuksia äidin ja lapsen hyvinvointiin sekä lapsen kehitykseen.</p>	<p>Tutkimuksessa seurattiin 51:tä avohoidon interventioita saavaa huumeriippuvaista äitiä sekä 50 normatiivista verrokkia loppuraskaudesta lapsen kouluikään saakka. Aineiston keruussa käytettiin kyselylomakkeita,</p>	<p>Huumeriippuvaiset äidit kokevat enemmän masennus- ja ahdistusoireilua varhaisvaiheissa kuin verrokkit. Huumeriippuvaisilla äideillä oli myös enemmän vuorovaikutusongelmia lapsen kanssa. Kouluiässä huumeriippuvien lapsilla enemmän tarkkaavuuden- sekä mielenterveydenongelmia.</p>	<p>7/9</p>

		psykologisia testejä sekä video-menetelmää, minkä avulla kuvattiin äiti-lapsi-vuorovaikutusta.		
Siqveland, T.S. & Moe, V. 2014. Longitudinal development of mother-infant interaction during the first year of life among mothers with substance abuse and psychiatric problems and their infants. <i>Child Psychiatry & Human Development</i> , 45(4), 408–421. https://doi.org/10.1007/s10578-013-0411-9	Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkkailla päihteitä käyttävän äidin ja vauvan vuorovaikutussuhteen kehittymistä ensimmäisen vuoden aikana. Tutkimuksessa on huomioitu mm. päihteiden käytön sekä mielenterveysongelmien vaikutukset vuorovaikutussuhteen syntymiseen.	Tutkimuksessa seurattiin yhteensä 92 äitiä sekä 94 lasta vuoden 2004 joulukuusta vuoden 2009 tammikuuhun saakka. Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla, haastatteluilla sekä videoilla.	Äidit, joilla on päihteiden käyttöä sekä mielenterveydenongelmia osoittavat huomattavia haasteita vanhemmuudessa sekä herkkyydessä raskaudenaikaisesta hoidosta huolimatta. Päihteitä käyttävän äidin lapset näyttävät vähemmän tunteita ja kiintymystä äitiään kohtaan.	9/9
Haabrekke, K., Siqveland, T., Smith, L., Wentzel-Larsen, T.,	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka äidin	Tutkimukseen osallistui 70 äitiä ja	Päihteitä käyttävän äidin lapsella voi olla hankaluuksia	7/8

<p>Walhovd, K., & Moe, V. 2015. Mother-Child Interaction and Early Language Skills in Children Born to Mothers with Substance Abuse and Psychiatric Problems. <i>Child Psychiatry & Human Development</i>, 46(5), 702–714. https://doi.org/10.1007/s10578-014-0512-0 31.8.2022</p>	<p>psykkiset oireet sekä päihteiden käyttö vaikuttavat lapsen varhaisiin kielellisiin taitoihin.</p>	<p>72 lasta. Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla osallistujia neljä kertaa kahden vuoden aikana. Äiti-lapsivuorovaikutusta kuvattiin videolle.</p>	<p>toteuttaa ilmeikästä vuorovaikutusta. Myös lapsen kielellinen kehitys on uhattuna. Päihteitä käyttävillä äideillä on useiden tutkimuksien mukaan taipumus epäsosiaalisiin oireisiin.</p>	
<p>Isosävi, S., Flykt, M., Belt, R., Posa, T., Kuittinen, S., Puura, K., & Punamäki, R.-L. 2016. Attachment representations among substance-abusing women in transition to motherhood: implications for prenatal emotions and mother–infant interaction. <i>Attachment & Human Development</i>, 18(4),</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida, kuinka erilaiset kiintymysmallit ovat yhteydessä äidin ja vauvan vuorovaikutuksen laatuun. Tutkimuksessa on analysoitu kuinka tunteidensäätely sekä - käsittely vaikuttavat vuorovaikutussuhteeseen.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui 101 suomalaista äitiä ja heidän lapsensa. Aineisto kerättiin haastatteluilla sekä kysymyslomakkeilla.</p>	<p>Päihteitä käyttävät äidit ja heidän vauvansa kokevat ongelmia monilla vuorovaikutuksen osa-alueilla. Tutkimuksessa tuotiin esille mm. Äidin heikentynyt herkkyys vauvaa kohtaan. Äideillä on heikentynyt kyky järjestelmällisyyteen. Vauvojen</p>	<p>8/9</p>

<p>391–417. https://doi.org/10.1080/14616734.2016.1151904</p>			<p>responsiivisuus on vähentynyt.</p>	
<p>Pajulo, M., Pyykkönen N., Kalland M., Sinkkonen J., Helenius H., Punamäki RL., Suchman N. 2012. SUBSTANCE-ABUSING MOTHERS IN RESIDENTIAL TREATMENT WITH THEIR BABIES: IMPORTANCE OF PRE- AND POSTNATAL MATERNAL REFLECTIVE FUNCTIONING. <i>Infant Ment Health J.</i> 2012 Jan;33(1):70-81. doi: 10.1002/imhj.20342 31.8.2022</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, voiko äidin parempi mentalisointikyky olla yksi tekijöistä, minkä avulla voitaisiin saavuttaa parempia hoitotuloksia.</p>	<p>Tutkimukseen osallistui 34 äiti-vauvaparina ympäri Suomea. Aineisto kerättiin puolistrukturoiduilla haastatteluilla ja kysymyslomakkeilla. Aineistoa kerättiin myös videoiden muodossa.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan päihteitä käyttävän äidin sekä hänen vauvansa välinen vuorovaikutus on yleisesti heikkoa. Tutkimuksessa ilmeni, että äidin mielenterveysongelmat ennen sekä jälkeen synnytyksen ovat yleisiä.</p>	<p>8/9</p>